

PERIGRINUS BARMENTLOE

Door H.B. Barnentloo (H.H.1996 nr 1)

Pelgrim, Perigrinus Barmmentloe Boekdrukker te Hasselt bij Zwolle

Pelgrim Barmmentloe, zoon van Johan van Barmmentloe en broer van Willem, Johan Hendrik en Andries, werd bij het overlijden van zijn broer Hendrik op 27 augustus 1484, beleend met het goed Eelking. Op 31 januari 1520 ging deze belening over in handen van zijn nicht Lucia van Barmmentloe, die getrouwd was met Hendrik van Haersolte. In 1440 wordt door Laurens Janszoon Coster te Haarlem de boekdrukkunst uitgevonden. Kort hierna vertrekt Pelgrim Barmmentloe al naar Italië, naar de stad Napels, om zich aldaar vanaf 1476 verder te bekwamen in de boekdrukkunst. Zeker voor die tijd een hele onderneming, met de voor die tijd beschikbare middelen van vervoer.

Pelgrim Barmmentloe was een van de veertien Noord Nederlandse drukkers, voor het einde van de 15e eeuw, waaraan de ontwikkeling van de Italiaanse boekdrukkunst veel te danken heeft. Zijn leermeester aldaar was Alding, en reeds in juli 1476 gaf hij een Psalterium uit. Tot 25 augustus 1477 verschenen nog verscheidene werken met steeds hetzelfde lettertype. Of hij ook met Alding in Messina samenwerkte kan niet worden vastgesteld. Lang is niet duidelijk geweest wie nou toch die drukker was, die de initialen P.B. gebruikte en werkte vanuit een plaats genaamd Hasselt.

Om welke plaats Hasselt ging het nu: de plaats bij Zwolle of bij Luik in België ? Dit is lang onbeantwoord gebleven.

Een exemplaar van epistels van Eusebius, Augustinus en Cyrillus op de Bibliotheek te Deventer bewaard, geeft uiteindelijk uitsluitel, dat deze te Hasselt bij Zwolle gedrukt moet zijn. In eerste instantie vanwege het taalgebruik, maar de zaak wordt geheel duidelijk, door het slot van het drukwerk: **Het is de "Summe Le Roy, boemen de Sunden biechten en beteren sal, in 1481 vollenbracht te Hasselt, in de Stichtse van Utrecht"**.

Dit geeft aan, dat het gaat om de plaats Hasselt bij Zwolle. **Nu nog het ontrafelen van de initialen P.B!** Volgens Lambinet zouden de initialen betrekking hebben op de voornaam en de geboorteplaats van de boekdrukker. Hij veronderstelt, volgens een passage in de Utrechtse Volksalmanak uit 1841, dat Peter van Os van Breda de Drukker moest zijn geweest, maar er waren toch nog steeds grote vraagtekens bij deze uitleg. Onder deze tekst heeft Perigrinus zijn weinig gebruikte initialen P.B. gebruikt, die lange tijd onduidelijk zijn gebleven, totdat ze tezamen met een afbeelding van het wapen licht in de zaak brachten: Perigrinus van Barmmentloe.

Peter van Os gebruikte nooit deze initialen op werken, waarvan vaststaat, dat ze van zijn hand zijn. Ook de gebruikte lettertypen komen niet overeen met die, welke ondertekend zijn met P.B. Pelgrim of Perigrinus Barmmentloe drukte, voorzover nu bekend slechts acht boeken, maar hij noemt nergens zijn volledige naam. Slechts in een ervan bevindt zich een houtsnede voorstellende Sint Stephanus, de eerste martelaar en aan zijn voeten bevinden zich twee wapens, voorstellende: rechts het wapen van de stad Hasselt en links een familiewapen. Dit is duidelijk het wapen van de familie Brumentloo. Ook zijn de hoornen op dezelfde wijze geplaatst in het schild, zoals gebruikelijk was, bij zijn vader, Johan van Bannentloo. (foto)

Bij nader onderzoek bleek ook, dat Perigrinus, toen hij in 1481 te Hasselt zijn drukkerij oprichtte, daar nog enige jaren lang dezelfde drukletters had gebruikt, als die hij in Napels anno 1488 bezat. Vorenstaande houdt in, dat Perigrinus van Barmmentloe een van de oudste drukkerijen in ons land gerund heeft. De boeken gedrukt door Perigrinus van Barmmentloe, bevinden zich op de afdeling oude drukken in de Koninklijke Bibliotheek te Den Haag.

anno 1480 Epistel en ende evangelien mitten sermonen van al den Jaere
anno 1481 28 oktober, Swmme le roy of des coruncs cum.me. Overgheset uten franchoyse m duytische door Jan van Brederode
anno 1481 Ex gestis Romanorum historiae notabiles de vitis virtutibusque tractantes.
anno 1488 Liden ons heren Jesu Christi
anno 1488 Ghetidenboec
anno 1488 Clargie ende rechte conste om wel te connen leven ende salich te sterven
anno 14 90 2 januari, Hieronymus (S.) Boeck

Het pand, waarin de drukkerij, volgens overlevering was gevestigd, is nog steeds een bewaard monumentaal pand, in de Hoogstraat no.12, te Hasselt.

Echter in de archieven van Hasselt is niet veel meer te achterhalen omtrent hun vroegere bekende inwoner: Peregrinus Barmmentloe In de namenlijst der priesters, die in het bisdom Utrecht van 1505 - 1518 zijn gewijd, noemt Dr.G.Brom in het archief voor de geschiedenis van het aartsbisdom Utrecht ook, Johannes Perregrini de Bermentloy, mogelijk een en dezelfde Pelgrim, Perigrinus van Bannentloe(of diens broer ?)

Bronnen:

- Bisschoppelijk Archief te Utrecht
- Koninklijke Bibliotheek Den Haag
- 780 jaar Geschiedenis van de Familie Bannentloo 1214 - 1994